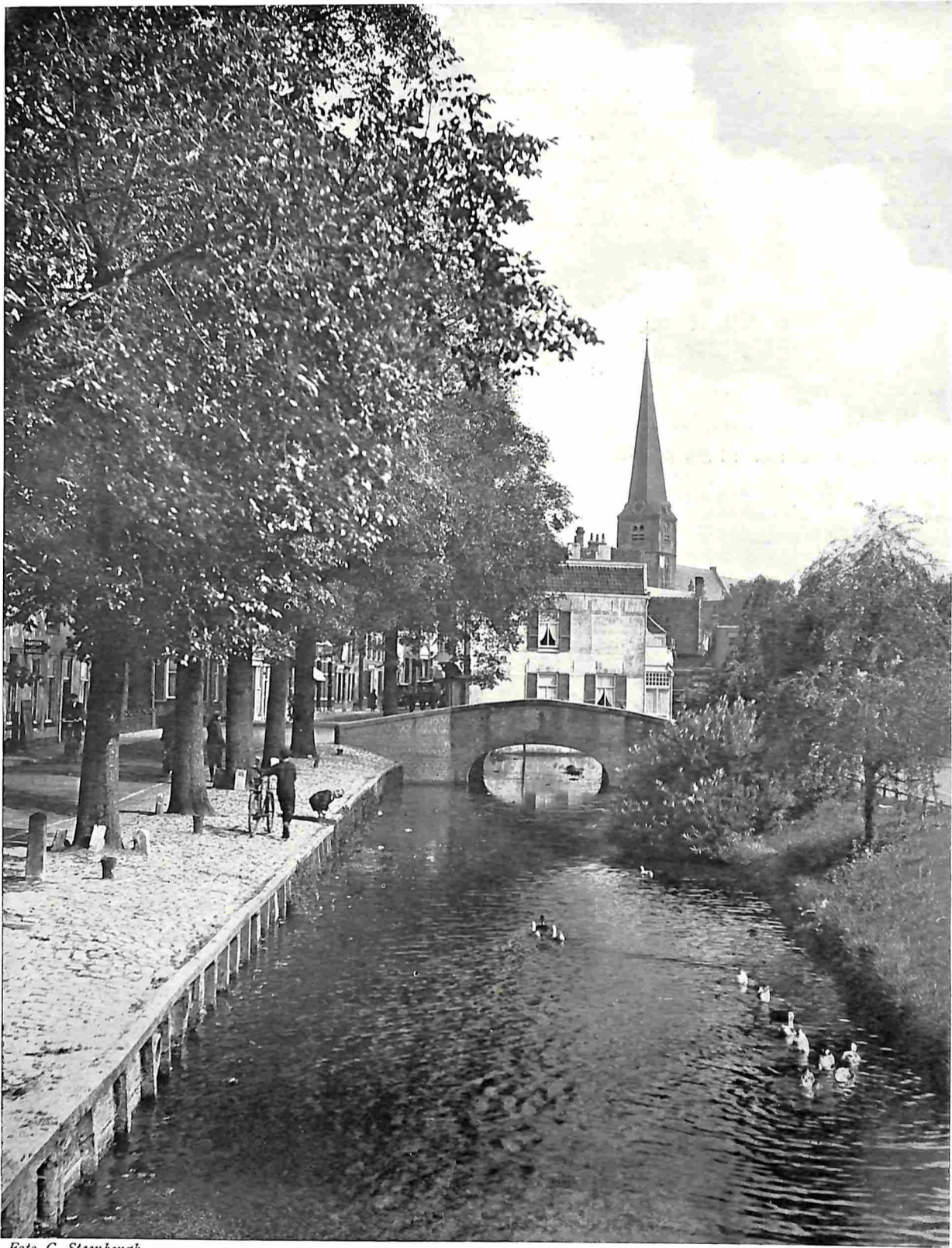

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 5.

ZATERDAG 4 FEBRUARI 1928.

Foto C. Steenbergh.

RIJSWIJK BIJ 'S-GRAVENHAGE. IN HET DORP, MET GEZICHT OP DEN TOREN DER
HERVORMDE KERK.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (4)	BLZ. 50
RIJSWIJK BIJ DEN HAAG (GEÏLLUSTREERD), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 49, 52—53
DE NATUURSCHATTEN VAN HET OZARK-GEBERGTE (GEÏLLUSTREERD), DOOR MEVR. A. S.—J.	BLZ. 54—55
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 56
DE HERVORMDE KERK TE MUIDEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 56—57
HUIZE VIRGINIË TE ROTTERDAM (GEÏLLUSTREERD), DOOR C. C. WEIJERS	BLZ. 58—59
RENATA DI FRANCIA. Naar het Poolsch, DOOR KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI (GEÏLLUSTREERD) (I)	BLZ. 59—60

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

5) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

DE klerk glimlachte slechts om dien eigenaardigen klant. Hij nam een pen, van een gespleten rietstengel gemaakt, doopte ze in den inkt en schreef een kwitantie op een stuk papier; liët er een stuk was op vallen en stak het Diomedes toe, die met zijn zegelring een stempel op de was drukte, er een absoluut onleesbare handteekening onder zette en het terug gaf. De klerk keek naar de handteekening en schoof toen een zakje zilver over de tafel naar Diomedes, die het opnam en Pheidon ter hand stelde.

„Ik zal Gyges aan zijn woning gaan opzoeken”, zei Diomedes. „Denk je, dat hij tegen den middag thuis is?”

„Jawel”, antwoordde de ander, „want zijn zaken aan de Piraeus zullen hem niet lang ophouden, en hij zal zeker na die reis naar huis terugkeeren om daar te rusten.”

„Hij woont toch in de Straat van den Tempel van Artemis, niet waar?”

„O neen”, zei de klerk. „Hij is verhuisd. Hij woont nu in de Straat van de Fluitspeelster”.

„De Straat van de Fluitspeelster!” riep Diomedes uit.

„Ja, de Straat van de Fluitspeelster.”

ZESDE HOOFDSTUK.

DE ROMANTIEK VAN EEN KRITISCHEN GEEST.

Op dit oogenblik bleef een jonkman, toen hij Diomedes zag, stilstaan en kwam toen naar hem toe. Het was Pasion, de beschermer van Gyges, de man van het symposium van den vorigen avond.

Pheidon, verbaasd door den grooten stijl waarin Diomedes zijn geldzaken behandelde en met den zak met zilvergeld vastgeklemd in zijn hand, vergat ze bijna bij het zien van dezen jongeling.

Er was iets negatiefs in dat gezicht, iets koels dat men

niet onder woorden kon brengen. Als men in de Agora om zich heen keek, bespeurde men in de gezichten der burgers duidelijk alle teekenen van de hardheid en verraderlijkheid, de onverzettelijkheid en het bedriegelijke van het Atheensche karakter evenzeer als het verstand, de gevoeligheid voor alle schoonheid, den aanleg voor humor en de zucht naar grootheid die den Athener maakten tot wat hij was.

Men zag er vele knappe en fraai gevormde mannen, vele leelijke en slecht gevormde mannen, maar weinige onedele gezichten. Het gelaat van Pasion behoorde bijna tot die laatste categorie; slechts de symmetrie der gelaatstreken behoeftte het daarvoor. Toen Pheidon den man zag, voelde hij onmiddellijk een sterke antipathie tegen hem opkomen. Men zou zich kunnen voorstellen, dat er trouwe zielen bestaan, die voorgevoelens hebben betreffende hen, die zij dienen. Pheidon leek het op dat oogenblik alsof een zwerm kraaien over Diomedes' hoofd had gevlogen en hun zwarte schaduw over hem geworpen had. Hij zat vol met bijgeloovigheden en geloof in voorttekens; als hij daaraan toegaf, dacht hij in voorttekens; het onheilspellende gezicht van den naderenden jongeling en het fraaie en vriendelijke gelaat van Diomedes werkten op zijn geest als positieve en negatieve polen. Wie weet of Pheidon niet met de intuïtie van kinderen en wilden en honden en dreamers in Pasion den boozen geest van zijn nieuwen vriend herkende?

„Wel, wel”, zei Pasion, „Diomedes op de geldmarkt! Foei! Ik dacht, dat je dat vuile goedje nooit aanraakte!”

„Dat doe ik ook niet — dat doen mijn vrienden voor mij”. Hij was degenen bij wien de menschen het meest kwamen leenen en Pasion was hem heel veel geld schuldig. „Maar ik denk op het oogenblik niet aan geld, maar aan een vraagstuk, dat ik Socrates zal voorleggen als ik hem weer eens zie; of beter nog aan Anetodemus”.

„En welk is dat vraagstuk?”

„Eenvoudig dit. Heeft iemand's bankier het recht te verhuizen? Daar is nu Gyges, die in de Straat van den Tempel van Artemis gewoond heeft, in de Straat van de Fluitspeelster gaan wonen”.

„Waarom zou hij niet?”

„Omdat”, antwoordde Diomedes „ik plan heb hem te gaan bezoeken en zijn nieuw adres mij niet aanstaat”.

„In welk opzicht?”

„Heb je Aristophanes gisterenavond niet hooren zeggen, dat hem iederen keer dat hij Athene door de Itonische Poort binnen komt, iets onaangenaams overkomt?”

„Jawel, maar hij was half dronken”.

„Toch sprak hij de waarheid. Welnu, mijn beste Pasion, telkens als ik door de Straat van de Fluitspeelster loop, overkomt mij iets naars”.

Ofschoon Diomedes niet in de goden geloofde, was hij minstens zoo bijgeloovig als Pheidon, en hij zei die woorden heel ernstig, alsof hij over een algemeen erkend feit sprak.

„En welke zijn wel die narigheden, die je zijn overkomen?” vroeg Pasion, terwijl hij zijn koele oogen op Diomedes liet rusten en voor den duizendsten keer den zwier benijdde waarmee deze den *himation* wist te dragen en de manier waarop hij zich bewoog.

„Den eersten keer, dat ik er doorheen ging, reed ik aan het hoofd van mijn troep ruiters; mijn paard viel en had mij bijna verpletterd; het paard brak een poot en ik moest het eigenhandig afmaken — en ik hield ervan. Den tweeden keer was 's avonds; ik werd door roovers aangevalen. Ik slaagde er in ze op de vlucht te jagen, maar ik had mijn arm zoodanig bezeerd, dat ik niet in staat was mijn plaats in te nemen in de wagenrennen bij de Olympische spelen. De derde maal, dat ik er door liep, hoorde ik mijn naam roepen, en toen ik mij omkeerde, stond ik tegenover een slaaf, die mij den dood van mijn besten vriend kwam melden. Ik vermijd dien weg altijd en nu is Gyges er gaan wonen”.

„Welnu”, zei Pasion, „voor hem is hij niet ongelukkig geweest. Hij heeft juist een zending uit Naukratis ontvangen, die hij met een groote winst weer verkocht heeft”.

„Best mogelijk”, zei Diomedes, „maar een plaats, die den één geluk bezorgt, kan den ander ongeluk aanbrengen en ik moet hem vandaag spreken”.

„Laat hem bij jou komen”.

„Bah! Denk je, dat ik schuilhoekje wil spelen met het Noodlot? Ik zal er heengaan”.

Pasion lachte.

„Denk er aan”, zei Diomedes nog bij het weggaan, „dat

je vanavond bij mij dineert. Moschion en Niceratus komen ook en mijn kok hoopt zichzelf te overtreffen”.

„Huur je je koks niet meer bij den dag?”

„Nee, ik heb zooveel verschillende soorten van brutaliteit en diefstal gehoord zonder één kok in het heele zoodje te vinden, dat ik, nu ik een kok gevonden heb, hem ook houd”.

Hij keerde zich af, keek rond om te zien of Pheidon hem volgde en liep naar den dichtstbijzijnden zuilengang.

Dit was een heerlijk plekje, beschut tegen de zon, waar men kon wandelen en slenteren en met zijn vrienden praten en toch vlak bij de bewegelijkheid, het felle licht en de drukte van het marktplein. Hier waren barbierswinkels ¹⁾ en winkels waar men parfums verkocht; en de mannen, die men hier zag, waren allen goed gekleed, behalve enkele wijsgeeren. Goed gekleed en vergezeld door hun slaven, genietend van die ledigheid, die minder luiheid was dan de atmosfeer van het intellectueele leven van Athene.

Deze mannen waren allen critici van het leven en van de kunst. Beschouwende en scheppende leegloopers. Binnen den klank van de visch-bel en het rumoer van de aardewerkmarkt kon men de gelijkmatige en vermoeide stem van Aristophanes hooren, den onbarmhartigsten criticus die de wereld ooit heeft gekend, terwijl hij klaagde over de duurte der groenten. Hier kwam Ictirius ²⁾, een jonkman van zeldzame schoonheid, met een stem als de tonen eener luit, terwijl hij tegen een vriend uitweidde over het laatste werk van Aristophanes, het bewonderde en er niettemin de zwakke plekken in aantoonde met vlijmscherpe geestigheid; hij genoot ervan, haalde er alles uit wat er in zat, herschiep het, liet het naar alle kanten schitteren en fonkelen, zoodat het bijna een nieuw werk leek nadat Ictirius het bestraald had met het licht van zijn vernuft.

Hier hadt gij het: „En ten slotte, wat beteekent dit alles in vergelijking met de volmaakte welving van een lippenpaar?” van Niceratus kunnen hooren, sprekend tegen een vriend van Plato ³⁾ (die toen eerst vier-en-twintig jaar oud was) en wat hij zei van Plato's Onbeschrijflijk Wezen.

Te midden van dien verbazingwekkenden troep jongelieden uit den eersten stand, kon men de zonderlingste verscheidenheid van zaken, gedachten en droombeelden hooren verkondigen. De prijs van een slaaf, de geschiedenis van een feestmaal, gemopper over een kok en tusschen tal van alledaagsche onderwerpen door, als het vuur in den opaal, die van een steen een edelgesteente maakt, vlammeende en lichtende woorden, laaiende kritieken.

Dat was de ware genius van deze plek. Wat Sophocles schreef, waarvan Pindarus zong, wat Phidias beeldhouwde, wat Ictirius, de architect, voltooide, dat alles was nog niets vergeleken bij wat de menschen van hen zeiden, bij de gedachten waarmee zij hen inspireerden, bij de hoogte tot welke zij hen opvoerden door hun kritischen geest.

Diomedes die zich ging laten scheren en die nu Iphicrates toeknikte en hem vroeg welke schoenmaker in 's hemelsnaam de roode laarzen had bedacht die hij droeg; Diomedes, wiens leven vervuld was van kleinigheden en futiliteiten, die trotsch was op de manier waarop hij aan het hoofd van zijn troep ruiters reed, op zijn kunst om een paard te genezen, op zijn handigheid zich den *himation* om te slaan, en op den snit zijner sandalen; Diomedes kon met enkele woorden de artistieke beteekenis van een standbeeld verduidelijken of het voor goed veroordeelen; precies het punt in de redeneering van een sofist aanraken, die den sofist in het nauw bracht, tegen een vischkoopster praten en de eenige goede manier vinden om hem door een snedig antwoord te overtroeven — want hij was evenzeer een levens-criticus als een kunstbeoordeelaar. Een Griek en de geestelijke broeder van Aristophanes.

Pheidon, ook een criticus op zijn manier, snoof den geur der parfumerie- en barbierswinkels op en onderging sterk de atmosfeer van die aristocratische wereld waarin hij zich plotseling verplaatst zag.

Hij had ze op een afstand gezien en had in zijn gedachten die leegloopers en wandelaars en praters bespot, die zich traag schenen te bewegen als vliegen op een naar het Zuiden gekeerden muur. Maar Diomedes had hem betooverd. Voor de eerste maal in zijn leven had hij de aristocratie, elegantie en sierlijkheid van dichtbij gezien en ermee gesproken. Hier

was humor zoowel als weelderigheid, verstand zoowel als schoonheid. Maar laat ons eerlijk bekennen, dat het de weelde was die den sterksten indruk op den knaap maakte, ofschoon de andere factoren bijna even zwaar wogen. De voor hem loopende Diomedes scheen evenzoo over alles te heerschen door zijn tong, als door zijn positie en rijkdom; toch had de tong en het optreden van dien man meer invloed op den jongen dan de rijkdom.

Pheidon zou nooit een zwaarlijvigen geldzak gevolgd hebben; Pheidon had geen behoefte aan geld, een dikke buidel alleen had geen vat op hem; en zoo iemand zou heel wat hebben moeten verduren als hij hem had willen commandeeren zooals Diomedes gedaan had; hij zou een criticus gevonden hebben, wiens stem hem over de heele markt had achtervolgd en misschien door zijn heele leven.

Diomedes had daarentegen een trouw volgeling in hem gevonden. En dat is al een kritiek op zichzelf.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE BARBIERSWINKEL.

Cephisophon's zaak was de eerste van Athene, evenals de zuilengang van den Tempel van Hermes, waarin ze gelegen was, de Atheensche Bond Street genoemd mocht worden.

Hij was een kolossale kerel en een der typen van zijn tijd; een ontzettende babbelaar, een levend nieuwsblad en een vurig bewonderaar van Aristophanes.

Die adder in de gestalte van een genie had Cephisophon, den vriend van Euripides ¹⁾ in een zijner tooneelstukken ingevoerd, daarbij te kennen gevend, dat Cephisophon den dichter hielp bij het schrijven zijner verzen. Het duurde natuurlijk niet lang of de jonge Atheensche aristocraten maakten er een grap van en vroegen Cephisophon voortdurend hoe de gedichten van den Meester vorderden, niettegenstaande Euripides al twee jaar dood was. De verrukte barbier greep met beide handen de gelegenheid aan, aanbad Aristophanes als den onbewusten schepper daarvan, leerde gedeelten van Euripides uit 't hoofd (hij begreep er evenveel van als een papegaai) en zegde er soms onder het inzeepen van kinnen met goed gespeelde verrukking heele stukken uit op.

Molière zou schik in hem gehad hebben.

Er waren drie marmeren zetels in den winkel voor klanten die onder handen waren, en een marmeren bank voor klanten, die hun beurt afwachtten en bezoekers. Marmeren bakken als doopvonten, stonden voor iederen stoel, en toen Diomedes binnentrad was Cephisophon, kolossaal, in een tuniek die een groot deel der krachtige beenen bloot liet en armen als van een atleet, terwijl hij een scheermes zwaaide in den vorm van een halve maan, juist gereed gekomen met het scheren van een dandy. Ook zijn twee bedienden waren druk bezig. Er wachtten nog vele mannen op hun beurt, maar Diomedes had geen haast; hij gaf er de voorkeur aan, door een der zwijgende bedienden te worden geschoren.

„Aha, Heer Diomedes!” riep de groote man uit, terwijl Diomedes zich lui op de bank nederzette „nog een oogenblikje en ik ben tot uw dienst”.

„Wijk af van mij!” zei Diomedes. „Zoudt gij de hand willen slaan aan een lichaam dat niet voor u bestemd is?” Dit was een aanhaling uit de *Electra* van Euripides, waar Electra tot Orestes spreekt; en dadelijk klonk uit Cephisophon's mond het antwoord van Orestes: „Er is niemand dien ik meer gerechtigd zou zijn aan te raken”. Hij zei die woorden met blijkbaar genot, deels uit plezier om de gevatheid van zijn antwoord en om het feit dat hij toevallig dit gedeelte van 's dichters werk kende, deels omdat hij Diomedes had mat gezet, die zich er blijkbaar niets van aantrok en stilletjes lachte.

„Zeg die woorden nogmaals”, zei Diomedes, ditmaal „De Kikkers” aanhalend, de woorden die Euripides in den mond gelegd zijn tijdens zijn twistgesprek met Æschylus.

Cephisophon, die zijn scheermes reinigde en rozenwater druppelde op de kin van den jongen fat, liep in de val en herhaalde de woorden.

„Orestes zegt, als ik mij niet vergis, deze woorden terwijl hij op het graf van zijn vader staat”, zei Diomedes, nog steeds een aanhaling doend uit „De Kikkers”.

„Juist”, zei de barbier, die slechts enkele regels uit het stuk kende.

(Wordt vervolgd.)

1) Dit was de eenige zuilengang waarin zulke winkels bestonden. 2) De bouwmeester van het Parthenon. 3) beroemd wijsgeer (429—348 v. C.).

1) beroemd treurspel-dichter (480—406 v. C.).

Foto C. Steenbergh.

RIJSWIJK BIJ DEN HAAG. „HOORNWYK” AAN DE VLIET.

RIJSWIJK BIJ DEN HAAG.

WELK een groot verschil, een wandeling van de Residentie naar het aardige Rijswijk, hoogstens een jaar of tien-twaalf geleden en thans! Destijds een vriendelijke, landelijke straatweg, met eenige rijen statige iepen beplant, grootendeels begrensd door heerlijke groene weiden, waarin de koeien rustig graasden, en thans — een levensgevaarlijke, stoffige boulevard, waar het autogeronk en -getoeter en het gieren en fluiten der elektrische trams geen oogenblik van de lucht is, aan beide zijden vrijwel volgebouwd met weinigzeggende blokken moderne huizen, zóó, dat het nog maar met moeite te bepalen is, waar den Haag ophoudt en Rijswijk begint. ☼ Er is alzoo weinig verbeeldingskracht toe noodig, om bij aankomst op het drukke kruispunt van den Haagweg en de Heerenstraat, waar de beide groote hotels Kuys Witzenburg en Leeuwendaal elkaar de loef trachten af te steken met aan de bezoekers rustige zitjes en alle mogelijke comfort aan te bieden, zich in het centrum van een verafgelegen Haagsche buitenwijk te wanen. Doch laat ik met dergelijke uitingen voorzichtig zijn: hoe licht zou ik er mij het oogenblik van der Rijswijkers mee in de kunnen halen, immers, nog maar zeer kort geleden — in de laatste Meidagen van het vorig jaar — was het dorp in feest- en vlaggentooi als gevolg van een ingekomen schrijven van Gedeputeerde Staten, waarin dezen te kennen gaven, dat zij voornog geen voldoende termen aanwezig achtten om de totstandkoming van een grensregeling tusschen de gemeenten 's-Gravenhage, Voorburg, Rijswijk (Z.-H.), Wateringen en Delft te bevorderen. Hiermede was het allerwegen zoozeer gevreesde annexatie-gevaar voor de naaste toekomst van de baan; „de dreigende onweersbui, die boven de kim verzeen was”, zooals Rijswijk's burgervader het zoo terecht in zijn feestrede van den 28sten Mei uitdrukte, afgedreven. ☼ Waartoe is al dat annexeren, waarvan we in den jongsten tijd telkens weer hooren, toch ook eigenlijk noodig? Waarom zou een welvarend dorp, dat toevallig onder den rook van een groote stad gelegen is, niet meer zijn eigen bestaan mogen voeren en trachten zich als voorheen door eigen kracht en energie verder te ontwikkelen? Het m.i. eenige juiste antwoord op deze vragen kreeg ik onlangs onverwachts te hooren uit den mond van een leerlingetje van acht jaar, dat op de muzikales midden onder het spelen van een étude plotseling ophield met de woorden: „Wat is het toch vrééselijk jammer, dat Voorburg en Rijswijk niet „geannexeerd” (let wel, lezer: 8 jaar!) zijn!” „Waarom?” vroeg ik. „Omdat ik het zoo *fijn*

vind, als den Haag zoo groot wordt”, luidde het antwoord. Dit zegt alles, meen ik. ☼ Maar om tot het bovengenoemde kruispunt terug te keeren, ik heb wel eens hooren beweren, dat hier volgens statistische gegevens gemiddeld het drukste verkeer in Nederland zou zijn (de voornamste kruispunten in de groote steden natuurlijk buitengesloten). Of dat waar is, zou ik niet zoo aanstonds durven bevestigen, maar buitengewoon druk is het er zonder twijfel, vooral op Zondagen wanneer men op de Rijswijksche Wielerbaan in volle actie is en de enthousiaste liefhebbers van die sport in drommen uit de Residentie komen opdagen. ☼ Het verlengde van den Rijswijkschen weg, Haagweg geheeten, voert ons al spoedig naar de vrij smalle, ijzeren Hoornbrug, waarover verreweg het grootste gedeelte van het verkeer van en naar Delft (en voor een deel ook Voorburg), inclusief de zware Haagsche elektrische tramtreinen, moet passeeren, hetgeen voor den voetganger dus op sommige oogenblikken een werkelijk niet te onderschatten gevaar oplevert! ☼ Wanneer we ergens in de nabijheid van de draaibrug een veilig plekje gevonden hebben, waar we op ons gemak eens rond kunnen zien, ruft ons dadelijk, juist door de groote tegenstelling met den rumoerigen verkeersweg van daareven, het nog grootendeels bewaard gebleven landelijke cachet van deze, zoo echt Hollandsche omgeving. De Vliet stroomt daar zacht kabbelend voort te midden van bekoorlijke weilanden, afgewisseld door lommerrijk geboomte en hier en daar, maar helaas schaarsch, wat er nog overgebleven is van al die statige, prachtige buitens, waardoor deze streek eens zoo vermaard was. ☼ Zoo zien we bij voorbeeld aan den overkant van het kanaal, niet ver van de brug verwijderd in de richting van Delft, een deftige oprijlaan, van den weg gescheiden door een eenvoudig hek, met het opschrift: „Zuid-Hoorn”. Dit buiten werd destijds bewoond door den geschied- en oudheidkundige Johannes Cornelis de Jonge, schrijver van een aantal belangrijke werken op historisch gebied en die niet het minst bekend is geworden door zijn: „Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen”. Hij maakte zich verder hoogst verdienstelijk in zijn functie als inspecteur over het Koninklijk Kabinet van penningen, munten, enz., waarvan hij een beschrijving in het Fransch vervaardigde; de geleerde aanvaarde in het jaar 1831 zijn benoeming tot Rijksarchivaris en overleed den 12den Juni 1853 in den ouderdom van zestig jaar, op dit buitenverblijf. ☼ Aan denzelfden kant van de Vliet, doch links op eenigen afstand van de brug, ligt vlak aan den weg, eenigszins achter hooge boomen verscholen, het buiten

„Hoornwyk". Het is een betrekkelijk klein landhuis met bordes; de dubbele glazen voordeur wordt vorstelijk bekroond door een fraai, aan weerszijden door twee zuilen gedragen fronton, met eenvoudig bewerkte versiering en den naam „Hoornwyk". De daklijst vertoont in het midden twee beeldhouwde symbolische figuren, waartusschen een schild, dat het nu juist niet op hoogen ouderdom wijzende jaartal 1888 draagt. Niettemin is deze bezitting, vroeger ook wel „Molewyk" geheeten, niet van recent datum, de documenten van overdracht enz., van vóór 1801 zijn evenwel verloren geraakt. Den 30sten November van dat jaar verkocht Jean Maritz, grofgeschutgieter des Landes, „de hof-

steede bevoren genaamt Hoornwyk, doch thans Molewyk, groot Een Morgen Drie Hondert en Vijftig Roeden, Lands" aan Jacobus Groeneveld, leeraar aan de Gereformeerde Gemeente, voor 4450 Gulden. Na diens dood ging het huis nog verscheidene malen in andere handen over, de oude naam „Hoornwyk" werd in de eerste helft van de vorige eeuw door een der eigenaars, J. A. Pietermaats, oud-Schepen en Raad der Stad Leyden, in eere hersteld. — De naam „Molewyk" zal hoogstwaarschijnlijk wel ontleend zijn aan den Rijswijkschen korenmolen, die zich tot voor enkele jaren aan den overkant van de vaart verhief. Slechts de vlak bij de Hoornbrug gelegen, aan iederen Hageenaar en Delftenaar welbekende uitspanning „'t Molentje", herinnert nog aan den hoogen slanken molen, die helaas, als zoovele andere, niet gespaard mocht blijven! In den lommerrijken tuin aan den waterkant, waarin het vooral op de in ons land zoo zeldzame mooie zomeravonden inderdaad een heerlijk zitje is, moet men zich thans, zeker om den naam van van het etablissement te rechtvaardigen, maar met een miniatuur-molentje tevreden stellen! ☞ Even voorbij Hoornwyk splitst de Vliet zich; het eigenlijke kanaal van dien naam volgt dezelfde richting langs Voorburg en verder door Leidschendam, om bij Leiden in den Ouden Rijn uit te monden; de zijtak die hier linksaf buigt, is de z.g. Haagsche Trekvliet, die in de Residentie bij de Laakhaven een einde neemt. De Vliet is zeer oud, vermoedelijk is hij reeds voor een deel gegraven onder den Romeinschen veldheer Cnejus Domitius Corbulo; het doel was, een verbinding te krijgen tusschen Maas en Rijn, welke *Fossa Corbulonis* genoemd werd. ☞ Aan

de overzijde, die we over een hooge ophaalbrug kunnen bereiken, ligt het oude buitengoed „Hoekenburg" ¹⁾. De beteekenis van dezen naam is hier gemakkelijk te begrijpen. Dit laatste is eveneens het geval met het witgepleisterde huis „Drievliet", dat we schuin tegenover de brug, doch aan denzelfden oever als Hoornwyk opmerken. Het gezicht hierop van het water of van de Geestbrug af, de op eenigen afstand gelegen verbinding over de Trekvaart tusschen Rijswijk en Voorburg, is uitermate schilderachtig; men zie de afbeelding op deze bladzijde maareens. Even verder vermeldt een bord aan de zijde van den Vlietweg, dat we ons in de gemeente Stompwijk bevinden; keeren we dus tot de Hoornbrug terug. ☞ De oorsprong van dezen naam is reeds besproken in het artikel „Het Huis te Hoorn" in „Buiten" No. 49 van

1) Naast „Hoekenburg" is het voor archaeologen zoo belangrijke „Arendsburg" gelegen. De reden, waarom we op de interessante geschiedenis van deze buitenplaatsen niet nader ingaan, moet toegeschreven worden aan het feit, dat we ons hier op het gebied van Voorburg bevinden. We willen slechts vermelden, dat dit „Arendsburg" op de plaats van het oude Romeinsche „Forum Adriani" staat, waaruit Voorburg ontstond.

Foto C. Steenbergh.

„HUIZE DRIEVLIET", GEZIEN VAN DE NASSAUKADE. LINKS DE BOOMEN VAN HOEKENBURG.

1915. Daar werd vermeld, dat er ten tijde van de regering der Hollandsche graven, die met hunne vaak uitgebreide hofhouding behalve in „Die Haghe" ook dikwijls op de in dezen omtrek verspreide lusthuizen verbleven, veel schapen en koeien, of anders gezegd: *wol- en hoornvee*, over deze brug gevoerd werden. Dit had ten gevolge, dat hier een zoogenaamd „Hoornhuis" opgericht werd, waar men de grafelijke belasting op dit vee — het „Hoorgeld" — invorderde. We kunnen hier nog aan toevoegen, dat de naam „Hornum" in deze streek reeds genoemd wordt in de tweede helft van de negende eeuw. We lezen, dat Gerolf, wiens zoon misschien de latere Dirk I was en die in dat geval dus beschouwd moet worden als de stamvader van de Hollandsche graven, den 4den Augustus 889 bij schenkingsoorkonde met eenige aan zijn goederen grenzende landen, — waaronder de hoeve „Hornum" begrepen was — begiftigd en tevens met de grafelijke waardigheid bekleed werd door koning (van 896 af keizer) Arnolf van Duitschland, wegens bewezen diensten. ¹⁾ ☞ Het Huis te Hoorn bereiken we, door tegenover „'t Molentje" den Kleiweg in te slaan; al spoedig zien we aan onze linkerhand het oude, door twee leeuwen bekroonde hek. Evenmin als den schrijver van bovengenoemd artikel mocht het mij gelukken, iets naders aangaande de geschiedenis van dit stellig zeer oude huis te weten te komen. Toen werd reeds gewag ge-

1) Het grondbezit van Gerolf strekte zich uit tusschen Hillegom en den Rijn, de geschonken goederen bevonden zich tusschen „den Rijn en Suithardeshage". Waar de juiste ligging van de hoeve was, is onbekend, doch het zal hoogstwaarschijnlijk in de omgeving van de Hoornbrug geweest zijn.

Foto C. Steenbergh.

DE BRUG OVER DE RIJSWIJKSCHE VAART, MET HET „HUIS TE HOORN" OP DEN ACHTERGROND.

maakt van afbraak, waarmee het pittoreske kasteeltje met zijn, van een windvaan in den vorm van een horentje voorzienen achtkanten toren, bedreigd werd; niettemin staat het daar nog steeds, hoewel thans geheel aan verval prijsgegeven. Uit het verslag van de Rijswijksche Gemeenteraadszitting van den 27sten Juni van dit jaar, waarin de plannen voor toekomstigen villabouw op dit terrein weer eens te berde werden gebracht, blijkt nog steeds niet, of de reeds zoo lang voorgenomen slooping binnenkort al of niet zal plaats hebben; we hopen van harte, dat deze dan nog maar zoo lang als eenigszins mogelijk is, uitgesteld moge worden. Want in het verwilderde park, een heerlijk brokje natuur, waant men zich een oogenblik verre van het eeuwige geroezemoes van het moderne dagelijksche gedoe; de vogels kwinkelen hoog in het zacht wuivende groen, insecten gonzen boven den dicht met kroos overdeken vijver en we scheppen ons onwillekeurig fantasieën, hoe de bewoners van dit oude huis hier eeuwen geleden op sprookjesachtige zomervonden van hun kostelijke bezitting genoten . . . . De tweede afbeelding op de vorige bladzijde geeft de brug over de Rijswijksche vaart aan het einde van de Kerklaan, vlak bij de poort van het Huis te Hoorn weer; in Februari 1753 werd het maken van een nieuwe brug op deze plaats aanbesteed. „Zijnde de laagste inschrijving geweest ter Somma van 578 Gl. 6 St. Dog gemerkt Houte Brugge gedurig Onderhoudt en Reparatie subject is, hebben Schout en Ambagtsbewaarders voorn. ter selver tyt ook laten Inschryven het maken van een suffisante geheele Steene Brugge, waar voor is Ingeschreven 1325 Gl. en dus maar 746 Gl. 14 St. meerder als voor de Houte Brugge”. . . . Aardig is het, een dergelijk prijsverschil eens met dat van onze dagen te vergelijken. De Heeren van Rijswijk gevoelden blijkbaar meer voor het steenen dan voor het houten materiaal; hoe deze zaak afliep, heb ik echter niet kunnen vinden.

(Wordt vervolgd.)

A. W. FRANCKEN.

De natuurschatten van het Ozark-gebergte.

HET Ozark gebergte neemt een belangrijk gedeelte in van de staten Missouri, Arkansas en Oklahoma. Waarschijnlijk zal het niet lang meer duren of het schilderachtige lage bergland, afgewisseld door vruchtbare valleien, is een van de toeristen-middelpunten geworden in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Wat de ligging betreft, gemakkelijk te bereiken van Kansas City, Mo. en St. Louis, Mo. uit, is deze streek reeds hierdoor in de ware beteekenis van het woord, een middelpunt in het reusachtige grondgebied van de United States. Autoriteiten voorspellen een even groote „boom” als eenige jaren geleden in Florida plaats had. Niet alleen maken land- en tuinbouw in de lagere, daartoe geschikte gedeelten vele streken tot welvarende gebieden, maar ook aan mineralen, waaronder goud, moet het Ozark gebergte rijk zijn en steeds worden nieuwe petroleumbronnen aangeboord. Het centrum voor het toerisme vormt Eureka Springs in Arkansas; vooral bekend is deze

plaats als badplaats. Het sterk geneeskrachtige water lokt duizenden, en de mooie ligging, de vele bezienswaardigheden in de naaste omgeving, trekken jaarlijks meer menschen. Geheel ongerept is de natuur niet meer, de zwaarste, mooiste dichte bosch hoofdzakelijk uit jonge, lage boomen bestaat. Er is weinig naaldhout en het meest op den voorgrond tredende soorten eiken. Wat het Ozark-gebergte kenmerkt tegenover b. v. Jura, Vogezen, of Harz, is in de eerste plaats de sterke overheersching van het loofhout, dat haast geen plekje te zien komt, en dan de aard van het plantendeck. In den warmen zomer is weinig te zien, maar begin Juni is de flora op haar rijkst. De planten vertoonen dan dezelfde schitterende, helle kleuren als de alpenplanten van het hooggebergte. Zij dragen echter niet het karakter van alpenplanten, daar de meeste hoog opschieten en gemengd staan, terwijl het karakteristieke bij de alpenplanten is, het voorkomen van één zelfde plant over een groot gebied, zoodat de kleuren als

Foto C. Steenberg.

Schnabel sc.

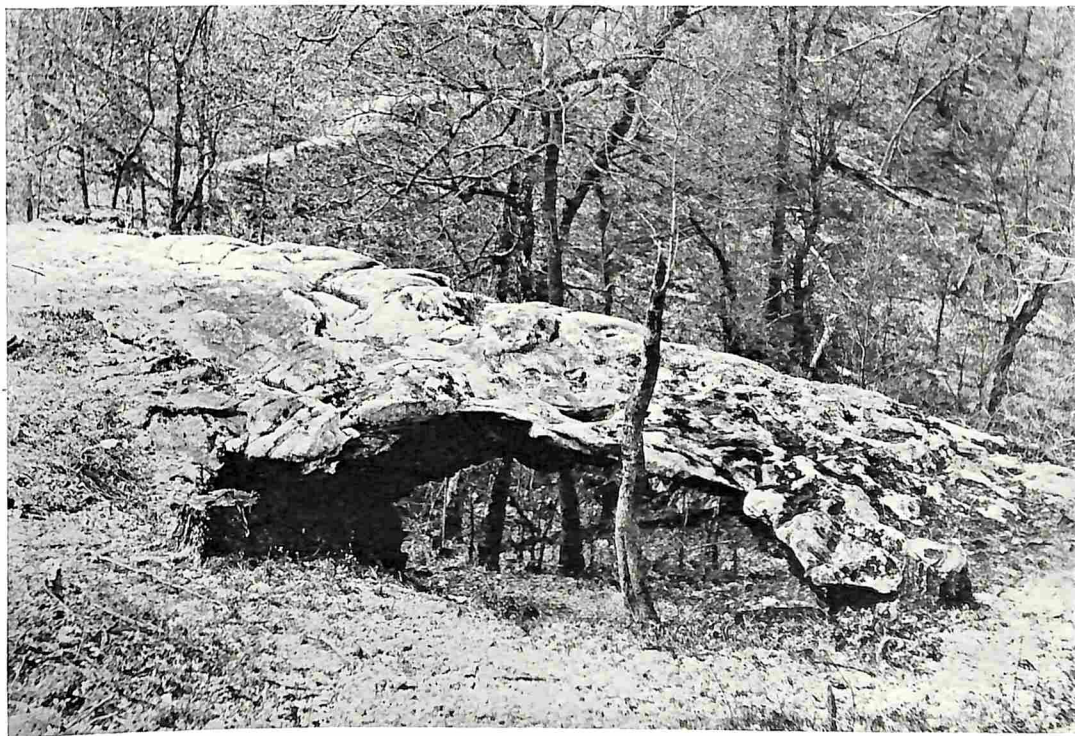
Haast nergens vindt men zooveel gelegenheid tot ontspanning in een zoo'n betrekkelijk ongerepte natuur. Geheel ongerept is de natuur niet meer, de zwaarste, mooiste dichte bosch hoofdzakelijk uit jonge, lage boomen bestaat. Er is weinig naaldhout en het meest op den voorgrond tredende soorten eiken. Wat het Ozark-gebergte kenmerkt tegenover b. v. Jura, Vogezen, of Harz, is in de eerste plaats de sterke overheersching van het loofhout, dat haast geen plekje te zien komt, en dan de aard van het plantendeck. In den warmen zomer is weinig te zien, maar begin Juni is de flora op haar rijkst. De planten vertoonen dan dezelfde schitterende, helle kleuren als de alpenplanten van het hooggebergte. Zij dragen echter niet het karakter van alpenplanten, daar de meeste hoog opschieten en gemengd staan, terwijl het karakteristieke bij de alpenplanten is, het voorkomen van één zelfde plant over een groot gebied, zoodat de kleuren als

plekken naast elkaar uitkomen, en ook de hoogte is geringer. Iedereen in Holland, die zich voor tuinplanten interesseert, kent de planten, welke in de Ozarks voorkomen, daar de meeste zeer gewilde borderplanten zijn in Holland. Wie kent niet de eenjarige zaadplant, de *Coreopsis tinctoria*, welke daar verwilderd is, of de in wit, roze en hoofdzakelijk in helder blauw voorkomende eenjarige *Delphinium* of ridderspoor. Meer opvallend zijn de daglelies of *Hemerocallis fulva*, uit Europa ingevoerd en hier ontsnapt, terwijl inheemsch zijn verschillende *Asclepias*soorten (zijdeplanten, het zaadpluis van de decoratieve vruchten wordt als kapok gebruikt) waaronder de opvallende *Asclepias tuberosa*, een hel oranje-roode bloem, welke in Holland ook als snijbloem verkocht wordt. Andere inheemsche planten, in Holland wel bekend, zijn: *Brauneria angustifolia* en *purpurea* met de donker bruine, bolle harten en de sterk teruggeslagen, vleeschkleurige lintbloemen. Behalve wat de kleur betreft lijken de misschien beter bekende *Rudbeckia* soorten veel op de *Braunerias*; zij hebben al naar de soort groen tot donker bruine of zwarte harten en gele grootere of kleinere lintbloemen; de planten zijn minder fonsch dan de *Braunerias*. In het geheel gesloten bosch, waar het in de lente, als vooral de vele bolgewassen gloeien, op zijn mooist is, zijn in Juni de meeste planten uitgebloeid op enkele *Lonicera*-struiken na en *Desmodium* en *Campanula*-soorten. Vlak bij Eureka Springs staan overal groepen hoog opgeschoten hollyhocks of stokrozen (*Althea*), met de schitterende wit, roze en roode bloemen te bloeien, en geven, hoewel zij er oorspronkelijk niet thuis behooren en uit de tuinen ontsnapt zijn, den boventoon aan; zij brengen een frissche, heldere tint in het landschap aan. In de lagere streken heeft, behalve genoemde planten, de *Physostegia* of scharnierplant de overhand. ☞ De plaats Eureka Springs zelf past wonderwel in de mooie, zij het dan ook niet grootsche omgeving, en dat is méér, dan van menige Amerikaansche plaats gezegd kan worden. De houten huizen, meestal licht geverfd, zijn niet omgeven door omheinde tuinen, maar door terrein dat van zelf in dat van het naburige huis overgaat, of in het bosch. Met een inheemsche kamperfoelie, of *Clematis* soort zijn de huizen gedeeltelijk begroeid of, evenals in Italië, met *Tecoma radicans*; ook verwilderd komt deze dan tot struik gereduceerde klimplant voor in deze streken met de groote helder roode klokken. De beplanting van den tuin, voor zoover deze niet geheel wordt ingenomen door een grasveld, bestaat uit rozen, enkele liliesoorten en verder voornamelijk uit wilde, in de omgeving voorkomende planten, welke het bij een goede verzorging al gauw beter doen, dan op de eigenlijke standplaats, maar misschien de voorwaarden tot ontwikkeling niet zoo gunstig zijn als in de tuinen. Hierdoor wordt een eenheid verkregen niet alleen in de verschillende tuinen onderling, maar ook met de omringende natuur. Men is niet van tuin-architectonische beginselen hierbij uitgegaan, maar heeft practische gegrepen naar wat het meest voor de hand ligt en heeft zoo onbewust een mooi effect bereikt. Zoo maakt de plaats geen typisch Amerikaanschen indruk en de bewoners zijn in hun rustigen tragen aard al evenmin typeerend, waardoor het geheel, voor den Europeaan althans, aan waarde wint. ☞ Het vreemdelingenverkeer vormt hier een onderdeel van het werk van de Chamber of Commerce, welke lezingen organiseert, voorstellingen en wedstrijden, terwijl de tochten in mooie omstreken worden geleid door een taxi Co. Bij genoegzame deelneming wordt een paar maal per week een trip ondernomen per autobus en het komt voor, dat men op één dag een even grooten afstand aflegt als van Groningen naar Zuid-Limburg, zonder daarbij een overladen programma te hebben. Hieruit volgt al, dat er weinig belangrijke punten zijn op dergelijke afstanden, maar die er zijn, loonen de moeite zeer. ☞ Een dergelijke, iets minder lange tocht, leidt naar de Roaring River, de brullende rivier. Op een bepaald punt

DE PIVOT-ROTS NABIJ EUREKA SPRINGS (ARKANSAS).

in den stroom heeft men een groote forellenkweekerij opgericht en het lijkt een benauwde droom, de duizenden en nog eens duizenden regenboogforellen daar langs, onder en boven elkaar te zien bewegen in het doorzichtige water. De rivier zelf wordt gevoed door een mooien smallen waterval en door twee donderende kunstmatige, welke laatste steeds den meesten bijval van het publiek inoogsten. In een groote, uit boomstammen opgerichte barak wordt als middagmaal forel opgediend, waarbij ieder een hoeveelheid ter grootte van eigen inzicht kan genieten, terwijl de wilde omgeving, de bosschen en het uitzicht over een, door de rivier gevormd meertje, dit per auto zoo moeilijk te bereiken punt, over slechte, telkens half overstroomde boschwegen, tot iets ongewoons maken. Natuurlijk heeft men hier op een dergelijke plaats gelegenheid tot kampeeren, en zelfs zijn er kleine cottages te huur. ☞ Voor verdere bezienswaardigheden heeft men, als overal in Europa, partij getrokken van een grillig gevormde rots, grotten, watervallen, meren, bronnen, e.d.

NATUURLIJKE BRUG NABIJ EUREKA SPRINGS (ARKANSAS).

Op onze eerste afbeelding ziet men Pivot Rock; op een hoogvlakte, aan een kant half cirkelvormig begrensd door rotsen en aan den anderen kant afdalend in het bosch, staat, zonder eenigen steun, deze aan den voet sterk verweerde zuil. Overal in de groeven hebben zich varens, mossen en andere planten vastgehecht en zoo zal over geruimen tijd ook deze pilaar, als eenig overblijfsel van een rotsketen, wel geheel verweeren en verdwijnen. Niet ver van deze Pivot Rock bevindt zich de zoogenaamde Natural Bridge. In de rots heeft zich als een tonggewelf een holte gevormd in den steen en het geheel heeft het aanzien van een brug gekregen. In den winter treedt vooral naar voren de typische vorm van de brug, zooals de tweede afbeelding die laat zien, maar 's zomers, midden in het groene bosch, overgroeid met alle mogelijke planten, is ze nog aantrekkelijker. Onder de brug groeit een mooie Viburnum-soort, welke in Juni overladen is met groote toefen witte bloemen. Weer een andere tocht leidt naar een pas opengestelde grot, waarin de formaties van de gesteenten bijzonder interessant zijn. Deze Fairy Cave (sprookjesgrot) werd in 1883 al ontdekt en is pas in 1921 voor het publiek opengesteld.

De grootscheheid van deze grot is ongeëvenaard en is de glibberige, bezwaarlijke rondgang tegen een entreegeld van \$ 1, wèl waard. De grot is verdeeld in vertrekken, ieder met eigen naam en merkwaardigheden. Het grootste is 225 voet lang, 40 voet breed en 125 voet hoog¹⁾. In een zijwand van een ruimte, waarvan de wanden bestaan uit wit en geel onyx, is een opening, welke voert tot het volgende, meest merkwaardige vertrek. Het lijkt wel of een gordijn van groote hertictiten voor dit doel aan weerszijden van de opening op zij geschoven is en overweldigend is het groote aantal helictiten, stalactiten en stalagmiten, dat zich hier bij elkaar bevindt en welke, als om twee uur de zon haar stralen zendt schuin in de lengte van het vertrek, schitteren en fonkelen in verschillende kleuren. De helictiten zijn uit een wetenschappelijk oogpunt van groot belang. Enkele zijn 12 voet lang en 6 voet breed; zij eindigen in een spiraal, zijn doorschijnend en geven bij aanraking met den vinger-top een zuiveren, helderen toon. Een groep, genaamd de Fairy's Harp, geeft zeventien tonen van verschillende hoogte. Weer een ander vertrek bevat een klein, uitgehold bassin, Witch's Lake (heksenmeer). Witte en gele kristallen spannen een boog van 25 voet hoog hier over heen en in het midden verrijst een stalagmiet van 3 voet hoogte, de Fairy's Fountain. De andere veel in grotten voorkomende, gevaarlijke ratelslangen treft men hier niet aan, wel twee soort hagedissen, en ook den witten, blinden salamander. Behalve deze grot zijn er nog verscheidene andere belangrijke punten in de omgeving van Eureka Springs. Zoo is het Ozark-gebergte het land van de toekomst, en het zal niet lang meer duren of dit mooie gebied wordt het middelpunt van de algemeene belangstelling, als de voortekenen niet bedriegen.

Lawrence, Kansas. U. S. A. MEVR. A. S.—J.

Ontvangen boeken.

Van de uitgevers W. L. en J. Brusse te Rotterdam ontvingen wij uit de „Reeks voor liefhebberijen": „Vetplanten", door J. M. van den Houten, met ruim 60 afbeeldingen.

¹⁾ 1 voet = 30 c.M.

De Hervormde Kerk te Muiden.

„DEN 16 Juli 1825 zou het Muiderslot¹⁾ voor afbraak worden verkocht, gelukkig echter werd het sloopingswerk vrijdeld en staat het Kasteel van Hooft daar nu als een teeken dat ons land zijn monumenten nog weet te waardeeren en te behouden. Thans, bijna een eeuw later, dreigt de slooping van de niet minder belangrijke Hervormde Kerk te Muiden, welke vervallen is, dat, indien geen hulp opdaagt, van dit kostelijk bouwwerk na korten tijd slechts een bouwval zal overblijven". Aldus luidt de aanhef van een in 1921 door de Commissie voor de Restauratie van Muiden's Kerk verspreide circulaire, in welke een beroep wordt gedaan op den steun van hen, wien het behoud onzer oude monumenten ter harte gaat. Waar de gemeenteleden voorgingen met een aanzienlijk bedrag bijeen te brengen en de Synode zich mede niet

onbetuigd liet, bleven zowel Muiden's Gemeentebestuur als het Provinciaal Bestuur van Noord Holland en het Rijk niet achter en kon weldra met de restauratie, welke op ruim een ton gouds begroot was, een aanvang worden gemaakt. Thans is deze belangrijke arbeid volbracht en den 5en Februari zal het gerestaureerde gebouw door de Commissie op officiële wijze aan het Kerkbestuur worden overgedragen, aan welke plechtigheid een in den Kerkmuur te plaatsen gedenksteen de herinnering zal bewaren. De Kerk, welke aan St. Nicolaas gewijd werd en op korten afstand van de rivier de Vecht staat, moet oorspronkelijk een Romaansch bouwwerk zijn geweest, dateerend uit de twaalfde eeuw. Van dit oude gebouw bleef alleen de toren over, welke ook hier aan de Westzijde der Kerk staat en geheel uit tufsteen is opgetrokken. Bij de verbouwing der kerk in de vijftiende eeuw werd de toren in deze ingebouwd — zie de afb. hiernaast — zoodat alleen de Westelijke gevel in zijn geheel zichtbaar is gebleven. Voor de tegenwoordige kerk, welke afgestemd is uit de vijftiende eeuw, werd de tufsteen van het gesloopte gebouw gebruikt, terwijl de koormuren, daar het

oude materiaal niet toereikend was, ter halve hoogte uit gebakken steen werden opgetrokken. Wat in de eerste plaats den toren betreft, deze wijst er op dat Muiden's kerk behoorde tot de „versterkte kerken" of „églises fortifiées", zooals zij in Frankrijk heeten, in welk land zij in grooten getale voorkomen. Ook de Onze Lieve Vrouwe Kerk te Maastricht met haar hoogen, blinde muur, geflankeerd door twee kort er boven uitstekende torens, valt in dit kader. En het zijn bij Muiden's kerktoeren niet slechts de kanteelen, d. w. z. het getand metselwerk om de spits, welke er op wijzen dat hij voor verdedigingsdoeleinden gebruikt werd, maar inzonderheid duidt hierop de waterpoort aan zijn voet, afgebeeld op de volgende bladzijde. Oorspronkelijk toch zal de toren aan den oever van de Vecht hebben gestaan en diende deze waterpoort, van welke de archivolte of boog nog juist boven den beganen grond uitkomt, om er met een schuitje in te varen ten einde de verdedigers te voorzien van mondbehoeften en verdedigingsmateriaal. De bewering dat die boog een overblijfsel van den toegang tot kerk en toren is, welke laatste dan aanmerkelijk gezakt zou zijn, is inderdaad al te naïef! Bij de

¹⁾ Zie mijn beschrijving van Hooft's Kasteel in „Buiten" van 7 en 14 Juni 1913.

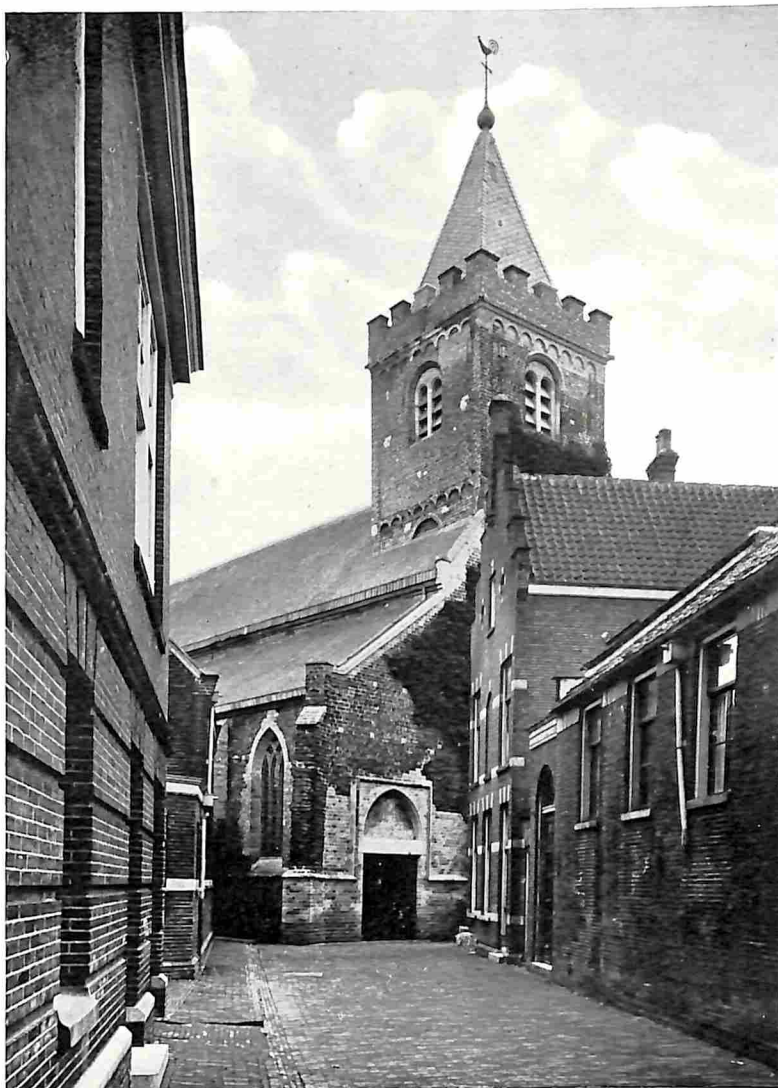

Foto C. Steenbergh.

DE HERVORMDE KERK TE MUIDEN, GEZIEN VAN DE HEERENGRACHT AAN DE VECHT.

restauratie werd achter het metselwerk der poort een 2 Meter diepe waterplas ontdekt, waarin zich nog een paar palen bevonden, welke waarschijnlijk dienst hebben gedaan om een schuitje aan te meren. Dat de Vecht eens langs den toren stroomde, daarop wijzen de, bij het verrichten van graafwerk aan de Heerengracht, gevonden palen, welke eens tot dukdalven zullen gediend hebben. In den toren bevinden zich twee klokken, op een van hen staat: „Sancte Niclaes is myn naem, myn gheluit is voer God bequaem. Henricus de Both me fecit. Anno domini mccccxx”. Het opschrift der andere klok luidt: „Sancte Katrina is myn naem, myn gheluit is voer God bequaem. Henricus de Both me fecit. Anno dm. mccccxx”. Een eigenaardig gebruik, dat te Muiden nog altijd in zwang is, bestaat hierin dat elken avond om 9 uur de torenklok geluid wordt, zijnde een overblijfsel uit den ouden tijd toen op dit uur, met het oog op de accijns, de boom over de Vecht werd dicht geschoven. De oude Muidenaren spreken nog altijd van het luiden van de „Pap-klok” omdat op dit tijdstip de pap voor het avondeten werd en nog in menig gezin wordt opgedischt. Nemen wij thans het gerestaureerde kerkgebouw in oogenschouw. Het schip bestaat uit drie beuken, welke door slanke, met achtkantige basementen of voetstukken en kapiteelen van laat gothisch bladwerk versierde zuilen van elkander gescheiden zijn. Het gewelf der middenbeuk is, evenals dat der zijbeuken, van geschilderd hout, terwijl het eerstgenoemde den spitsboogvorm heeft en de beide andere halve tongewelven zijn. Dank zij de restauratie is de Koor, dat door tongewelven van de kerk gescheiden en tot catechisatievertrek ingericht was, weder bij de kerk getrokken. In een der koorramen staat het oude wapen van Muiden en in een ander het nieuwe, dit laatste met meerman, met drietand, en meermin, met spiegel, als schildhouders. Bij beide wapens staat het jaartal 1646. In het Koor bevinden zich twee gestoelten met gebeeldhouwde deuren, in welke ornament dollijnen zijn aangebracht benevens het jaartal 1647. Aan de Oostzijde van den Zuiderzijkerk bevindt zich de voormalige Sacristie, thans als Kerkeraadskamer in gebruik, welke vermoedelijk een overblijfsel is van de oude Romaansche kerk. Van de merkwaardige muurschilderingen, welke bij de restauratie zijn blootgelegd, noem ik slechts een Bisschop met staf, vermoedelijk St. Nicolaas, patroon der kerk, verbeeldende Catharina met het rad, Maria Magdalena met zalfbus en Andreas met het bekende „crux decussata” of $\times$ vormig kruis als attriboot. Aan den muur in den doorgang onder den toren werd een „Lam met kruis” blootgelegd, symbool van Christus, zooals op oude mozaïeken en lampen als anderszins veelvuldig voorkomt. De eikenhouten Preekstoel is versierd met composiet kolonnetten, terwijl in het snijwerk eigenaardige leeuwenmaskers prijken. In den zelfden stijl is het Doophek, met het jaartal 1652, vervaardigd. Tegen den Westelijken muur, ten Noorden van den toren, hangt een groot houten bord, waarop in een 28 regelig vers herinnerd wordt aan de ramp, welke eenmaal Muiden trof en aan „sesthalf hondert” menschen het leven kostte. De aanvangsregels luiden:

Als 't yaer sestien hondert en twee wert geschre-
[ven]
Heeft Gods syn roede de Pest swaer gegeven
In dese stadt door die sonde menigfout
Eylaes bedreven van menschen yong en oudt.

Ten slotte dient de aandacht nog gevestigd te worden op een tweetal, met snijwerk versierde houten borden aan weerszijden van den Preekstoel. Op het bord ten Zuiden van den kansel prijkt het wapen van Pieter Cornelisz. Hooft, Drost van Muiden en Baljuw van Gooiland. Zooals bekend is, heeft Koning Lodewijk XIII, ook omdat Hooft het leven en de daden van 's Konings vader, Hendrik den Groote, in de taal van zijn land heeft verheerlijkt, den dichter in een, den 21en Maart 1639 te St. Germain geschreven Brief in den adelstand verheven. Het wapen vertoort een wit hoofd

Foto C. Steenbergh.

DE HERVORMDE KERK TE MUIDEN. HET INTERIEUR, GEZIEN UIT HET KOOR.

in rood veld met gouden haren, bekransd met lauwertelgen, door een blauwen sluier, bezaaid met gouden leliën, toegeknoopt, terwijl boven den helm een kroon en op denzelfve een zon prijkt, welk laatste Vondel aanleiding gaf, een vers bij gelegenheid van Hooft's huwelijk met diens tweede vrouw Helionora Hellemans gedicht, te beginnen met deze woorden:

Nu kan ik den zin eerst rapen
Van het Drostelycke wapen,
't Is onfeilbaar, ick geloof 't
Dat gelauwerierde Hooft
Van een zonnestrael bescheenen,

in welchen laatsten regel tevens een aardige woordspeling ligt

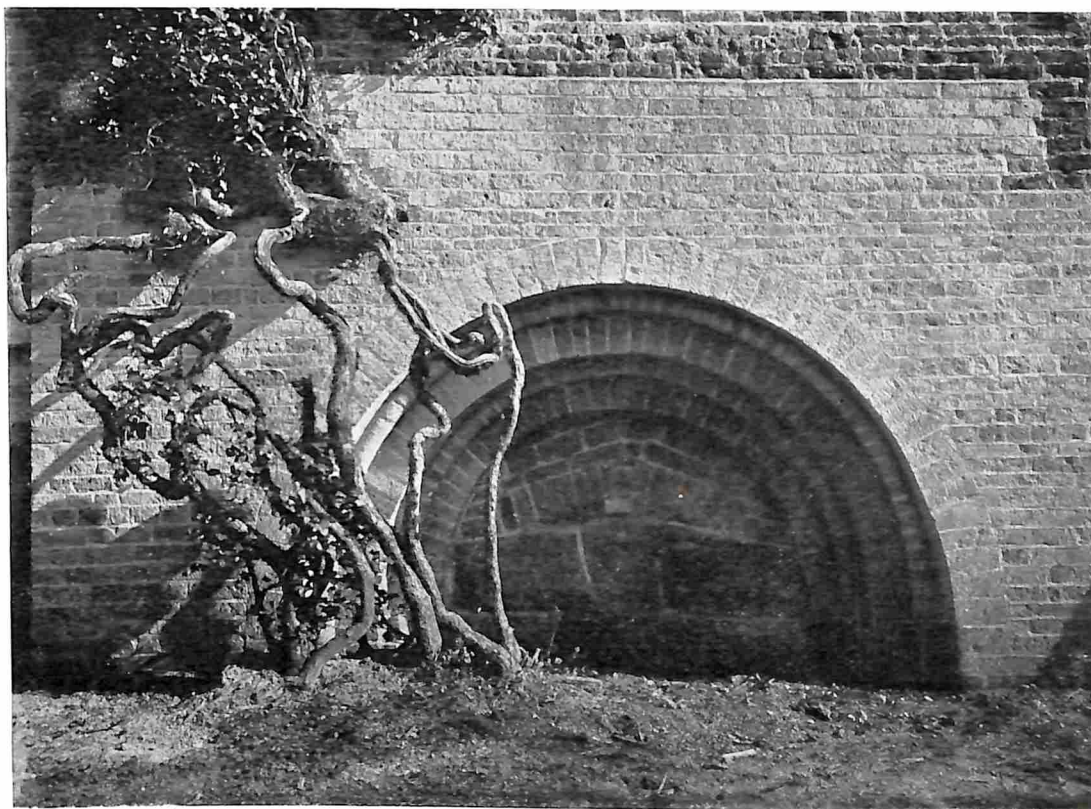

Foto C. Steenbergh.

DE HERVORMDE KERK TE MUIDEN. WATERPOORT AAN DEN VOET VAN DEN TOREN.

op den naam Helionora, welke afgeleid is van het Grieksche woord Helios, d. i. de Zon. Voorts staat op dit bord het volgende vers te lezen:

GODS GOEDTHEIT
Zoo uwer kindren bêe
U, boozen, maakt gedwee
En kan tot weldoen zwenken
Zal niet met heel veel meer
Uw Vader, 's Hemels Heer
Zijn bidders dan beschenken?

CICICLVII

☞ Het andere bord bevat het wapen van Hooft's tweede vrouw en dit vers:

'S MENSCHEN PLICHT
Aankleeft God in bandt
Van liefde met verstandt,
Hart, ziel uyt al uw krachten.
Hangt uwen naaste ook an
Met liefde, die niet kan
U zelve waarder achten.

CICICXLVII

☞ Onder aan elk dezer borden is een klein bordje bevestigd. Op dat van het eerste prijkt een vaas met leliën met de woorden „Non laborant neque nent”, d. i. zij arbeiden niet en spinnen niet, een en ander in verband met de zinspreuk en het blazoen van Hooft's vrouw, welk laatste bestond in „een stuksken veldts met drie struiken met witte leelyen”, zooals het luidt in een door Hooft aan Tesselschade geschreven brief, naar aanleiding van een hem door dezen aangeboden roemer, met 's dichters zinspreuk bemaald, in welken hij zijn wensch uitspreekt dat ook de zinspreuk en 't blazoen zijner vrouw op een glas door haar mocht worden aangebracht. ☞ Op het bordje aan het andere groote bord bevestigd, zien wij een „sonnigh hooft”, zooals Huygens in zijn vers zegt, dat hij dichtte, toen hij bij een bezoek aan het Muider Slot den Drost niet thuis trof, en voorts Hooft's spreuk „Omnibus Idem”, d. i. voor allen dezelfde, welke ook geschreven staat in den schouw der ridderzaal van 't Slot. Zooals uit het voorstaande blijkt, zal men wel doen door die kleine bordjes te verhangen! ☞ Met de Restauratie der Kerk kan Muiden zich naast zijn eerbiedwaardig Kasteel op een bezienswaardigheid te meer beroemen, welke de belangstelling van vreemdeling en landgenoot ten volle verdient! F. W. DRIJVER.

Huize Virginië te Rotterdam.

BLIJKENS de daarvan bewaard gebleven perkamenten kocht „op den 30en October 1720 Manta van der Loeff, tabakverkoper” van de erven weduwe Van der Swiep „een hujs en de erve staende en gelegen aan de Noordzijde van den Houttuyn binnen de stadt van Rotterdam, belent ten Westen Jacobus van der Hoeven, Makelaar, en ten Oosten den heere Godart Baron de Thuijl de Serooskerke, heere van Welland, Serooskerke, Nederhorst, Horstweerde, Overveen, Riethoven, Groot en Klein Nesse en Hoogdrossaert en Stadhouder van den Lande van Daelhem en 's Hertogenrade, Canunnik van 't Capittel van Adminster tot Utrecht X^a X^a”. — Den 25en April 1721 breidde Manta van der Loeff zijn bezit uit door aankoop van het aan de Oostzijde grenzende pand, dat toebehoorde aan „heere Goddaert”, hierboven genoemd. ☞ Volgens de van beide aankopen opgemaakte acten werden de „oude giften (koopbrieven) en andere bescheijden daarvan sijnde aan den koper overgeleverd”, zoodat mag worden aangenomen, dat deze beide huizen, die nog bestaan en zich uiterlijk niet van

de andere oude huizen in den Houttuyn onderscheiden, van hoogen ouderdom zijn. Jammer genoeg zijn die oude „giften en andere bescheijden”, dateerende van vóór 1720, zoek geraakt. ☞ Eenigen tijd na boven omschreven aankoop deed de nieuwe bezitter enkele verbouwingen uitvoeren, waardoor beide panden tot één geheel werden vereenigd, en 't is waarschijnlijk mede in dezen tijd, dat hij, in verband met het door hem uitgeoefende beroep van „tabakverkoper”, (d.w.z. groothandelaar in tabak) die panden doopte met de naam „Virginië” en ten blijke daarvan aan de zijde van den Boerensteiger, waaraan het huis aan de achterzijde uitkwam, in den grachtwal een eikenhouten borstwering deed aanbrengen, waarin deze naam kunstig was gesneden, zulks ter oriëntering van de schippers, die rechtstreeks uit verre gewesten de ladingen tabak aanvoerden tot voor de deur van hun lastgever. Deze borstwering is sedert de demping van den Boerensteiger in het Rotterdamsche museum van oudheden

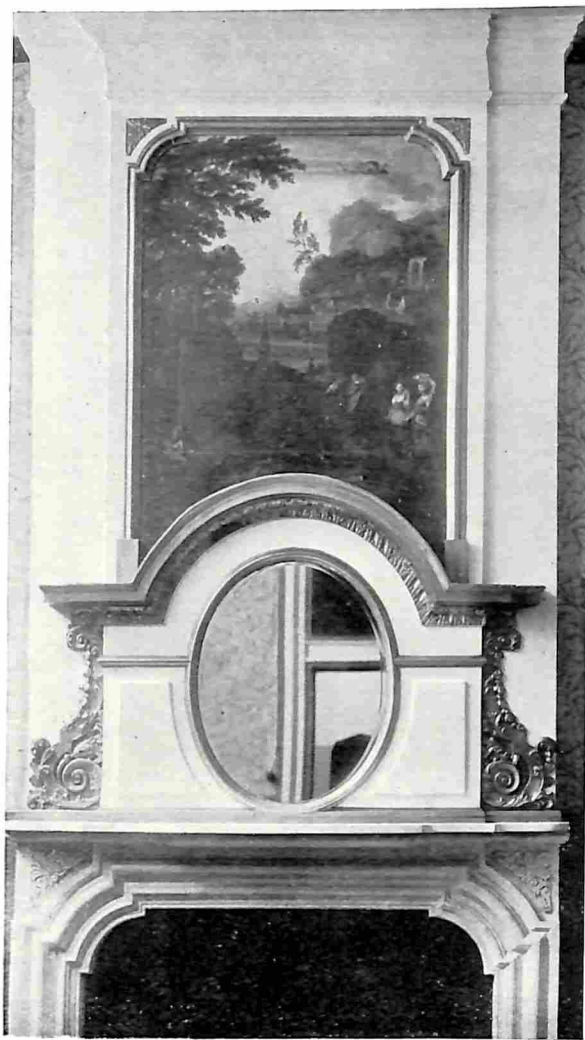

Foto C. Steenbergh.

HUIZE VIRGINIË TE ROTTERDAM.
SCHOORSTEEN IN EEN DER KAMERS.

ondergebracht en geïnventariseerd onder no. 2409. ☞ In 1733, nadat Manta van der Loeff het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld, werd zijn voorschreven huizinge bewoond door diens weduwe Anna Rijnvis, wier wensch het was het uitzicht van de „groote zaal”, die op den Boerensteiger uitkwam en als „uijtstek” gedeeltelijk over dat water was gebouwd, te verbeteren en wel door een zijraam te doen aanbrengen met uitzicht op de Hoenderbrug, welke brug de verbinding vormde van korte Hoofdsteege met Hoofdsteege, ter plaatse, waar deze door de Steigergracht gescheiden werden. Juist door dien uitbouw der zaal was er zoo'n gunstige gelegenheid voor een werkelijk eenig uitzicht over drukke verkeerswegen te land en te water. ☞ De buurman Jacobus van der Hoeven, makelaar in tabak (het was daar de tabaksbuurt en dit is tot heden zoo gebleven) schijnt dit plan niet bijzonder gunstig gezind te zijn geweest, wat te begrijpen is, als men weet, dat juffr. Anna uit dat raam als het ware op buurman's tafel kon kijken. Doch zij was een vrouw, die niet bij de pakken bleef zitten en zij gaf den meester timmerman Jacobus Post last het raam aan te brengen. Deze zond den 8en Juli 1733 twee knechts, die onmiddellijk aan het werk togen en, zonder tegenstand van de zijde van den buurman onderonden te hebben, het raam den 20en Juli d.a.v. voltooid afleverden.

☞ Om ook voor de toekomst gedekt te zijn, werd van deze gebeurtenis eene acte opgemaakt, die wij als curiositeit en als blijk van de naïeve rechtsopvattingen dier dagen hierachter afdrukken: „Wij onderschrevene sijnde van competenten ouderdom en yder in sijn na te noemen qualiteit verklaren bij desen ter requisitie van juffw Anna Rijnvis wed. Manta van der Loeff hoe dat waar is” — „dat wij onderschrevene knechts van Jacobus Post, meester timmerman binnen dese stadt op den 8e Julij deses Jaars, door onse meester gezonden sijnde aan 't hujs van voorsz. wed. van der Loeff om een raam te maken in het uijtstek agter aan de hujsinge na de sijde van de hoenderburg, welk raam op den 20en Julij daaraan volgende sijnde gedaan geworden wij deposanten uijt de mont van d. hr. Jacobus van der Hoeven, makelaar, de buurman en naastgelegene van de voorsz. juffw., leggende hij heer van der Hoeven agter uijt sijn eigen raam, siende op de Camer van voorsz. juffw. hebben horen seggen, dat de selve raam was met sijn consent en na sijn genoegen gemaakt en voltoojt, gevende sij deposanten dese hunne redenen van wetenschap daartoe nader versogt ten alle tijde met eede te sterken.”

Actum in Rotterdam, 15 Julij 1700 drie en twintig
KLAAS DIRCK MONCK.
DINGEMAN DE WAKKER.

Foto C. Steenbergh.

HUIZE VIRGINIË TE ROTTERDAM. HOEK VAN DE GROOTE ZAAL.

☞ Ongestoord schijnt Juffrouw Anna Rijnvis in het bezit van haar raam te zijn gebleven. Tegenwoordig bevindt het zich nog ter plaatse en het geeft thans een prachtig uitzicht over den sedert gedempten Boeren- en Middensteiger tot aan de Groote Markt. De Hoenderbrug is er niet meer door te aanschouwen, want deze is met de demping verdwenen. ☞ De groote zaal is nog aanwezig, terwijl een zeer mooi plafond (Louis XIV), voorstellende de vier jaargetijden, kunstige muurschilderingen, een gewelfde monumentale gang, eenig snijwerk, en waardevolle tegeltableaux nog getuigenis afleggen van de welvaart der vroegere bewoners en van den toen heerschenden goeden smaak. ☞ In Januari 1744 overleed Anna Rijnvis in den ouderdom van 55 jaar. Zij werd in de nabijgelegen Oosterkerk naast haren echtgenoot begraven. Onder mogelijke andere kinderen liet zij drie zoons na, die in het huwelijk traden en de namen hunner vrouwen bij den hunnen voegden en zoo de stamvaders werden van de nog heden gekende geslachten: Schim van der Loeff, Rutgers van der Loeff en Vervier van der Loeff. C. C. WEIJERS.

RENATA DI FRANCIA.

Uit het Poolsch van

1) KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.

I

„FERRARA, Ferrara, corpo di Dio, ti avro!” „Ferrara, Ferrara, mij zul je zijn!” — sprak Julius II. De wenschen van den paus zijn echter niet in vervulling gegaan, want Alfonso I verdedigde Ferrara niet slechts met zijn artillerie maar ook met het diplomatieke beleid, waarin hij uitmuntte. Paus Leo X, de opvolger van Julius II, had het evenzoo op Ferrara gemunt, maar gaf dit met iets zachtere woorden te kennen. En toen ook deze paus stierf zonder dit doel te hebben bereikt, liet Alfonso uit blijdschap een medaille vervaardigen, waarop uitgebeeld stond een herder, die een lam uit de klauwen van een leeuw bevrijdt, met het aan de „Koningen” ontleend opschrift: De manu Leonis. Met den leeuw was natuurlijk paus Leo bedoeld. ☞ Ferrara kwam deze worstelingen met de pausen te boven en werd zelfs machtiger dan het ooit was geweest: zijn bezittingen strekten zich uit van de oevers der Adriatische zee

tot bijna aan de Golf van Genua, terwijl de keizer en de Fransche koning Alfonso's vriendschap zochten. De staten van de Heilige Liga die in Cognac was gesloten, Frans I en de Florentijnen, boden hem het bevelhebberschap over hun legers aan, terwijl ook de keizer hem aan het hoofd van zijn leger wilde stellen. Alfonso, verheugd over den dood van Leo X, zond zijn vijftienjarigen zoon Ercole naar Rome om den nieuwen paus Adriaan hulde te brengen en diens goede gezindheid te winnen. De jonge man maakte in Rome een bijzonder goeden indruk, de paus omarmde hem en gaf overigens blijk van zijn goede bedoelingen jegens Ferrara. Toen de hertog dit vernam, riep hij opgetogen uit: „Ik dank U, o Heer, dat Gij mij zulk een zoon hebt gegeven!” ☞ Alfonso gaf zijn zoon een goede opvoeding; hij zelf was op letterkundig gebied weinig thuis, betreurde het vaak „geen humanist te zijn” en wilde tenminste van Ercole een wetenschappelijk en ontwikkeld man maken. De jongeman, wien de vader de beste leermeesters gaf, bracht het dan ook spoedig zoo ver, dat hij Latijnsche verzen maakte en voortreffelijk zijn talen sprak; buitendien oefende hij zich in alle vakken der wetenschap van dien tijd, en studeerde hij ijverig muziek. Alfonso had in een oud boek gelezen, dat men Themistocles verweet een slechte opvoeding te hebben gehad, omdat hij de citer niet kon bespelen en vond, volgens een kroniekschrijver uit dien tijd, in dit verhaal aanleiding om Ercole in alle drie vakken der toonkunst te laten onderwijzen: in het enharmonische, diatonische en het chromatische. Volgens onze begrippen had de jeugdige Ercole, zoo niet componist, dan toch minstens dirigent van een orkest geweest kunnen zijn. Niet alleen aan zijn geestelijke ontwikkeling werd veel zorg besteed, ook zijn lichamelijke ontwikkeling werd niet verwaarloosd: hij werd door niemand overtroffen in gymnastische prestaties en in het vérspringen. De wildste paarden kon hij berijden en daarbij was hij zoo bedreven in het hanteeren van den degen en de lans, dat hij in alle tournooien de overwinning behaalde. Bij al deze goede eigenschappen was Ercole ook nog zeer knap van uiterlijk, slank en krachtig gebouwd en welgemanierd in den omgang. Zijn vader wijdde hem vroeg

Foto C. Steenbergh.

HUIZE VIRGINIË TE ROTTERDAM. DEUR MET WAND-SCHILDERING IN DE GROOTE ZAAL.

in de regeeringszaken in, zoodat hij reeds op jeugdigen leeftijd ook op dit gebied rijke ervaring opdeed. Voor zulk een zoon was het niet moeilijk een vrouw te vinden en toen men op zijn achttiende jaar naar een geschikte partij ging uitzien, had men al dadelijk te kiezen uit drie vorstinnen. Dit waren: Margaretha van Oostenrijk, natuurlijke dochter van Karel V, Catharina de Medici, de later beruchte koningin van Frankrijk, en Renata, dochter van Lodewijk XII en Anna van Bretagne. Alfonso, zijn macht gevoelend, had genoeg zelfvertrouwen om voor zijn zoon naar de hand van een vorstin van Franschen bloede te durven dingen. Het geslacht der d'Este's toch beschouwde zich ouder dan het Fransche vorstenhuis, dat pas uit het jaar 862 dateerde, terwijl Bonifazio d'Este, Graaf van Lucca, hertog van Toscana, in het begin van de negende eeuw reeds een machtig persoonlijkheid was. De Fransche koning Frans I nam dan ook het aanzoek van Alfonso om Renata's hand voor zijn zoon gracieuselijk aan, daar hij in de d'Este's krachtige bondgenooten zag en op hun hulp rekende bij de verovering van het hertogdom Milaan, dat hij vurig wenschte te bezitten. Na een spoedig en gunstig verloop der onderhandelingen reisde Ercole den derden April van het jaar 1528 naar Frankrijk om zijn aanstaande vrouw af te halen. Zijn gevolg, reeds bij den aanvang van den tocht uit 155 personen, 119 paarden en 37 muilezels bestaande, werd onderweg nog talrijker, omdat ook vele Ferrarische edelen den jongen vorst wilden vergezellen. Ercole reisde langs Spezzia, Genua en Savona teneinde Milaan te mijden en de kans te ontlopen om in handen van den keizer te vallen, die, allesbehalve ingenomen met deze verbintenis tusschen de d'Este's en het Fransche hof, gemakkelijk een reden kon vinden om hem aan te houden en gevangen te nemen. Op 22 Mei ontving Frans I te Saint-Germain den jongen hertog, die prachtig gekleed, aan het hoofd van 150 schitterende ruiters, ten hove verscheen. Hier maakte hij kennis met Renata, maar hij was met haar uiterlijk niet bijzonder ingenomen. De Ferrarische gezant schreef aan Alfonso, „dat de jonge hertog klaarblijkelijk een mooiere verloofde zou willen hebben”. Renata was nietig en klein van postuur, had een rond gezichtje, kleine blauwe oogen, een zeer kleinen mond en kromme beenen, welke een overblijfsel waren van rachitis, waaraan zij als kind geleden had. Haar eenige bekoorlijkheden waren heur lang haar, teer teint en sneeuw witte hals. Andere schoonheid konden zelfs de hofdichters niet bij haar vinden. Francesco Maria della Rovere, hertog van Urbino, noemde haar „un monstro”, maar de hertog had een kwade tong en overdreef vaak. „Een monster” was zij niet, maar hare portretten in het Musée Condé in Chantilly en in de verzameling der Czartoryski's maken toch wel begrijpelijk, dat Ercole, die gewend was aan het gezelschap van mooie Italiaansche vrouwen, zich erg teleurgesteld moet hebben gevoeld, toen hij zijn aanstaande echtgenoot zag. Tegenover dit gebrek aan uiterlijk schoon stond, dat zij voortreffelijk was opgevoed en uitblonk in helderheid van geest. Ze had een „esprit tout de feu” en onderscheidde zich door de sympathieke wijze waarop zij zich wist uit te drukken. De „ridderlijke” Frans I, die zijn aanstaanden „neef” met groote praal ontving, beloofde wel Renata een vrij belangrijken bruidsschat te zullen geven, maar begon al dadelijk na het hu-

welijk van Ercole geld ter leen te vragen. Voor zijn veldtocht naar Lombardije had hij geld nodig en hij trachtte daarom van de d'Este's 50.000 talers los te krijgen. Het viel den armen Ercole koud op 't lijf, toen hij, inplaats van den beloofden bruidsschat te ontvangen, voor dit Fransche „monstrum” nog zulk een som had te betalen. Bij zijn vader durfde hij niet om geld te komen, want de reis naar Parijs verslond alleen reeds 30.000 talers, terwijl zijn geschenken aan de bruid er 100.000 hadden gekost. Ten einde raad verkocht hij een aantal paarden benevens vele kostbaarheden en verpandde wat hij maar eenigszins te verpanden had, tot het benodigde bedrag er was. Frans I evenwel, na zijn nicht uitgehuwelijkt en het geld der d'Este's opgestreken te hebben, ging aan 't marchandeeren en bood een kleineren bruidsschat aan dan hij had beloofd. Hij gedroeg zich als een woekeraar. Aanvankelijk had hij Renata 200.000 talers als bruidsschat toegezegd en een gelijk bedrag voor het afstaan van haar moederlijk

RENATA DI FRANCIA.

Naar de schilderij door Fr. Clouet (?) in de verzameling Czartoryski te Goluchow.

erfdeel, het hertogdom Bretagne; na de verloving bood hij echter slechts 40.000 talers als bruidsschat aan en een jaarlijksch inkomen van 12.000 talers, hoewel het hertogdom alleen ruim 200.000 talers jaarlijks opleverde. Ondanks de groote geldverlegenheid, waarvan dit leenen en loven en bieden het bewijs leverde, gaf de koning tijdens de luidruchtige huwelijksfeesten, waaraan geen eind scheen te komen, zulk een schitterend banket, dat zelfs de hovelingen, die aan vorstelijke festijnen gewoon waren, geen woorden konden vinden om uiting te geven aan hun verbazing. Dat langdurig feestvieren ging de krachten van het bruidspaar te boven en maakte hen ziek: Ercole kreeg koorts en Renata leed aan hardnekkige hoofdpijn. De hofdichter Clément Marot troostte haar in een lang gedicht, en betoogde bovendien, dat een appelboom meer betekent, wanneer hij niet alleen bloesems, maar ook vruchten draagt.

Fille de roy, adieu ton pucelage,
Et toutesfoys tu n'en dois faire pleurs;
Car le pommier qui porte bon fructage
Vault mieulx que s'il ne porte que fleurs.

Marot had een gelukkig oogenblik toen hij deze regels schreef, want Renata had het geluk vijf flinke kinderen ter wereld te brengen, twee zoons en drie dochters, wat men van deze tengeren vrouw niet had kunnen verwachten. Een maand na het huwelijk aanvaardde het jonge paar de reis naar Ferrara. Renata's persoonlijk gevolg bestond uit honderdvijftig en dat van Ercole uit driehonderd personen. Een afdeeling fouriers reed vooruit om levensmiddelen te requireeren en tevens rustige burgers uit hun woningen te zetten om voor het vorstenpaar en zijn gevolg tijdelijk onderdak te krijgen. De reis was vermoeiend, want men moest den Mont Cenis en Piemont passeeren. Alfonso wachtte aan de grens van zijn gebied zijn schoondochter op, die zoo zeer naar de kennismaking met den hertog verlangde, „dat zij erdoor in het leven bleef en anders dood zou zijn aangekomen”, zooals een Ferrarische hoveling in een brief aan den hertog beweerde. Het is niet bekend geworden welken indruk Renata op Alfonso maakte. Daar hij zich later een uitstekend vader en beschermer van haar heeft betoond, mag men aannemen, dat zij bij de eerste ontmoeting een gunstigen indruk op hem heeft gemaakt.

(Wordt vervolgd).